

Iščemo karantenske in druge gozdu nevarne organizme

Bolezen tisočerih rakov (*Geosmithia morbida*)

prof. dr. Dušan Jurc in dr. Barbara Piškur,
Oddelek za varstvo gozdov, Gozdarski inštitut Slovenije (dusan.jurc@gozdis.si)

Bolezen tisočerih rakov

LATINSKO IME

Geosmithia morbida M. Kolařík, E. Freeland, C. Utley & Tisserat

RAZŠIRJENOST

Naravni areal bolezní je v Mehiki in Kaliforniji, širi se v notranjost ZDA. V letu 2013 je bila bolezen ugotovljena v severni Italiji in se širi po naravni poti proti Sloveniji.

GOSTITELJI

Orehi (*Juglans* spp.), najbolj sta dovzetna črni (*Juglans nigra*) in sivi oreh (*J. cinerea*), srednje občutljiv je navadni oreh (*J. regia*).

OPIS

Bolezen povzroči naglo propadanje dreves. Orehov vejni lubadar (*Pityophthorus juglandis*) prenaša na svoji površini in z iztrebki trose glive. Tako prenese patogeno glivo *Geosmithia morbida* v skorjo zdravih dreves, kjer povzroči odmiranje skorje in nastanek majhnih rjavih, do 20 cm velikih nekroz. Ker je napad orehovega vejnega lubadarja po navadi močan, na okuženem drevesu nastane veliko nekroz in od tod ime bolezní. Bolezen tisočerih rakov spoznamo po venenju in sušenju orehovitih listov na posamičnih vejah v krošnji. Odmiranje hitro zajame krošnjo in drevo odmre v enem ali dveh rastnih obdobjih. Na skorji opazimo drobne, manj kot en milimeter velike izhodne odprtince orehovega vejnega lubadarja. Če skorjo olupimo z nožem, opazimo rjavo odmrlo skorjo v obliki

lečastih nekroz z ravnimi sistemi. Orehov vejni lubadar je majhen in podolgovat hrošč (1,5–2 mm). Zanj so značilne drobne grbice na vratnem ščitu, razporejene v štiri do šest polkrožnih vrst, pokrovke zadka pa se na koncu strmo spuščajo.

ZNAČILNA ZNAMENJA (SIMPTOMI)

- Naglo venenje in rumenenje listov, nato odmiranje posamičnih vej in kasneje celotne krošnje in drevesa,
- v skorji vej in debla so številne, do 20 cm dolge lečaste nekroze,
- sredi nekroz so izhodne odprtine in v skorji so ravní sistemi orehovega vejnega lubadarja,
- v ravnih sistemih v odmrli skorji najdemo vse razvojne stopnje orehovega vejnega lubadarja.

VPLIV

Občutljivi gostitelji hitro propadejo (*J. nigra*, *J. cinerea*). V Evropi se bolezen verjetno lahko širi tudi na navadnem orehu (*J. regia*).

MOŽNE ZAMENJAVE

Nobena druga bolezen na orehih ne povzroča številnih majhnih nekroz skorje. Orehovitih dreves ne napada noben drug podlubnik, razen *P. juglandis*. Hiter propad oreha lahko povzročijo mraznice (*Armillaria* spp.).

DODATNE INFORMACIJE

- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (www.uvhvvr.gov.si)
- Portal o varstvu gozdov (www.zdravgozd.si)

ČE OPAZITE OPISANE SIMPTOME ALI NAJDETE ŠKODLJIVCA, OBVESTITE VSAJ ENEGA IZMED NAŠTETIH NASLOVOV:

(kontaktne podatke najdete tudi na spletni strani www.zdravgozd.si)

pristojnega fitosanitarnega ali gozdarskega inšpektorja, Gozdarski inštitut Slovenije, Zavod za gozdove Slovenije ali Upravo za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin.

Slika 1: Veje črnega oreha se sušijo (foto: D. Jurc)

Slika 2: Številne rjave nekroze v skorji (foto: D. Jurc)

Slika 3: Odmiranje skorje veje črnega oreha (foto: D. Jurc)

Slika 4: Izhodne odprtine orehovega vejnega lubadarja in nekroza skorje (foto: D. Jurc)

Slika 5: Orehov vejni lubadar od zgoraj (foto: D. Jurc)

Slika 6: Orehov vejni lubadar od strani (foto: Steven Valley, Oregon Department of Agriculture, Bugwood.org)

Publikacija je nastala v okviru ciljnega raziskovalnega projekta »Razvoj novih metod detekcije, diagnostike in prognoz za tujerodne gozdu škodljive organizme (V4-1439)«, ki ga financirata Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije ter Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

